

STATUL MOLDOVENESC CONTEMPORAN ȘI PACTUL MOLOTOV-RIBBENTROP

Victor STEPANIUC, *doctor în istorie, IRIM*

Rezumat

Republica Moldova e considerată o „consecință” a Tratatului sovieto-german de neagresiune din 23 august 1939 (Pactul Molotov-Ribbentrop) de unii politicienii și savanți moldoveni și străini. Aceștea vin cu „argumente” care ignorează realitatea obiectivă, dreptul poporului moldovenesc la autodeterminare și caută să demonstreze lipsa de legitimitate a stăruinței moldovenești și pledează pentru necesitatea eliminării consecințelor Pactului Molotov-Ribbentrop. Neglijarea argumentelor istorico-juridice despre Tratatul de la Paris din 1920, precum și nerecunoașterea nulității după anii 1941 și 1947 a Pactului Molotov-Ribbentrop, ignorarea prevederilor dreptului internațional care oferă popoarelor dreptul la identitate și autodeterminare națională, vehicularea dogmei despre necesitatea lichidării consecințelor Pactului Molotov-Ribbentrop de către anumite cercuri politice și științifice are caracter de manipulare în numele unor scopuri politice.

Cuvinte-cheie: Republica Moldova, relații internaționale, Pactul Molotov-Ribbentrop, realitatea obiectivă, autodeterminare, legitimitate, stăruința moldovenească, consecințe, argumente istorico-juridice, Tratatul de la Paris, identitate, manipulare, scopuri politice

THE CONTEMPORARY MOLDOVAN STATE AND THE MOLOTOV-RIBBENTROP PACT

Victor STEPANIUC, *Ph. D. in history, IRIM*

Abstract

Some of the Moldovan and foreign politicians and scientists consider the Republic of Moldova a “consequence” of the Soviet-German Treaty of nonaggression from 23 of August 1939 (the Molotov-Ribbentrop pact). Their “arguments” ig-

nore the objective reality, the right of Moldovan people for self-determination, they want to demonstrate the lack of legitimacy of the Moldovan statality, and advocate for the elimination of the consequences of the Molotov-Ribbentrop pact. The denial of the historical and juridical arguments about the Treaty of Paris of 1920 and the non-recognition, after 1941 and 1947, of the nullity of the Molotov-Ribbentrop pact, the breach of the international law, which offers to all peoples the right for national identity and self-determination, the propagation of the dogmas about the necessity of liquidation of the consequences of the Molotov-Ribbentrop pact by some political and scientific circles are being a manipulation in the name of some political goals.

Keywords: *The Republic of Moldova, international relations, the Molotov-Ribbentrop pact, the objective reality, legitimacy, self-determination, the Moldovan statality, consequences, the historical and juridical arguments, the Treaty of Paris, national identity, a manipulation, political goals.*

Numeroși politicieni, istorici, politologi și publiciști manifestă un interes constant față de așa-zisul “Pact Ribbentrop-Molotov”, cunoscut în istoria relațiilor internaționale sub denumirea — *Tratatul sovieto-german de neagresiune* din 23 august 1939. Parlamentele Republicii Moldova și al României, de exemplu, au consacrat ședințe întregi acestei tematici, discutând cu abnegație la tema “teritoriilor anexate cu forța în urma înțelegerilor secrete stabilite prin Pactul Ribbentrop-Molotov” [1, p. 108].

Prin *Declarația privind Pactul Ribbentrop-Molotov și consecințele acestuia pentru țara noastră* din 24.06.1991, Parlamentul României “a condamnat acest pact ca fiind ab *initio* nul și neavenit” și a cerut “înlăturarea pe cale pașnică a consecințelor nefaste ale actelor nedrepte ce au la bază protocoalele secrete ale Pactului Ribbentrop-Molotov” [1, p. 109]. Declarația dată cere oficial instaurarea *status quo* de la 26.06.1940: reîncorporarea “Basarabiei” în Regatul român. Altfel zis, Parlamentul român la 24.06.1991 cerea oficial lichidarea Republicii Moldova, aflată juridic încă în componenta URSS, și transformarea ei în “provincie românească”, cerea recroirea configurației politico-teritoriale stabilite după Războiul al doilea mondial, cerea revizuirea Tratatului de pace de la Paris din 10.02.1947, căci prin acesta s-au stabilit granițele Europei contemporane.

Încă în iunie 1991, când Parlamentul României a adoptat hotărârea prin care Pactul amintit a fost declarat nul și neavenit, ministrul de externe de atunci, Adrian Năstase, considera unificarea în termeni foarte optimiști, identificând și un model în acest sens: modelul german. Argumentarea se baza pe Actul final de la Helsinki al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa, care preconizează în enunțul primului din cele zece

principii ale reglementării relațiilor internaționale: “Ele (statele — *Aut.*) consideră că frontierele lor pot fi modificate în conformitate cu dreptul internațional, prin mijloace pașnice și pe calea acordurilor” [2, p. 188].

Este de remarcat, ca România a fost primul stat, care a recunoscut Republica Moldova, după proclamarea independenței la 27.08.1991. Din momentul recunoașterii independenței Republicii Moldova, în România, repetat, s-au făcut numeroase referiri la necesitatea eliminării consecințelor Pactului Ribbentrop-Molotov. Evident, în aceste două decenii, din cauza dogmei despre Pactul Molotov-Ribbentrop, o parte a clasei politice românești mai este derutată. Din acest motiv pînă în prezent România nu are cu Republica Moldova un Tratat de bază, o convenție despre recunoașterea frontierelor.

Republica Moldova e considerată o „consecință” a Pactului germano-sovietic și de unii politicienii și savanți moldoveni care, avînd majoritatea în Parlamentul Republicii Moldova, la 23 iunie 1990, printr-o Hotărîre a Parlamentului Republicii Moldova au dezaprobat „proclamarea în mod nelegitim la 2 august 1940 a RSS Moldovenești” [3]. Majoritatea acestor „argumente” ignorează realitatea obiectivă, dreptul poporului moldovenesc la autodeterminare și caută să demonstreze lipsa de legitimitate a stătalității moldovenești, necesitatea eliminării consecințelor Pactului Molotov- Ribbentrop [4].

În acest context, sub aspect istoric și de drept, se iscă citeva întrebări: Este oare Moldova contemporană o consecință a Pactului Molotov-Ribbentrop ori o continuitate a Republicii Democratice Moldovenești, proclamată între Prut și Nistru în 1917 și anexată de către România în 1918? Poate oare modelul german de unificare să servească drept precedent istoric, juridic de unificare pentru Moldova și România?

O abordare realistă, bazată pe știința și practica dreptului și relațiilor internaționale ne-o prezintă mai mulți cercetători moldoveni și străini cu renume.

“În primul rînd, astăzi nu avem a face cu consecințele Pactului Ribbentrop-Molotov, cînd vorbim despre frontiera dintre România și Moldova...”, subliniază într-o lucrare politologii români G. Andreescu, V. Stan și R. Weber [5, p. 3-4]. Evident, pe arena internațională, nu Pactul Molotov-Ribbentrop, ci *Tratatul de Pace de la 1947* a legiferat această frontieră moldo-română. După dizolvarea URSS, frontierele Republicii Moldova, inclusiv cea moldo-română sînt recunoscute de circa 190 de state, de ONU și cele mai importante foruri internaționale conform principiilor dreptului internațional al succesiunilor.

Renumita cercetătoare română D. Popescu, avînd în vedere dreptul succesiunilor, de asemenea este convinsă că frontiera între Republica Moldova

și România nu este fixată în baza Pactului Molotov-Ribbentrop, ci în baza Tratatului de pace de la 1947 care a legiferat granița sovieto-română, „în conformitate cu Acordul sovieto-român de la 28 iunie 1940...” [6, p. 66]. Astfel nu Pactul Molotov-Ribbentrop, ci Acordul sovieto-român de la 28 iunie 1940 și Tratatul de Pace din 1947 constituie acte de drept internațional care legitimează statalitatea moldovenească contemporană restabilită după 2 august 1940 [3].

Savantul moldovean Al. Burian aduce noi precizări de principiu în această problemă de drept și relații internaționale și anume, că “războiul dintre Germania și URSS, început la 22 iunie 1941, a anulat consecințele politicii externe staliniste, dar NU a restabilit status quo ante, care a existat pînă la încheierea Pactului, generînd alte consecințe, tot atît de grele și nu mai puțin legitime decît primele. Este vorba despre faptul că la 22 iunie 1941 în războiul împotriva URSS, împreună cu Germania nazistă, a intrat și România regală, care, prin participarea sa la război, a lichidat consecințele amintite, fie “consecințe ale Pactului Ribbentrop-Molotov”, fie “consecințe ale politicii externe staliniste” și a generat noi urmări, de data aceasta ale acțiunilor sale (ale Germaniei și României – *Aut.*), care ulterior au fost lichidate prin acțiunile comune ale aliaților Coaliției Antihitleriste... Sînt cunoscute rezultatele celui de-al doilea război mondial. El a lichidat atît “consecințele Pactului Ribbentrop-Molotov”, cît și “consecințele campaniei Drang-nach Osten”, lăsînd consecințele sale pentru Europa și pentru întreaga lume, formulate juridic și incluse în tratatele de pace din 1947 încheiate cu Italia, România, Bulgaria, Ungaria și Finlanda” [7, p. 346]. Conștienți de aceste adevăruri mai mulți istorici și politologi români resping hotărît viziunile primitive ale unor politicieni și pseudosavanți asupra Tratatelor internaționale, semnate de România. Modificarea acestor tratate poate dăuna României, și nu Republicii Moldova.

“...Modificarea Tratatului de Pace (căci despre el este vorba cînd vorbim despre anularea consecințelor Pactului Ribbentrop-Molotov) nu privește numai România. Un lucru trebuie înțeles: indiferent de modul în care a fost reglementată situația frontierelor, Tratatul de Pace constituie baza păcii și stabilității europene după anul 1947... Tratatul readucea în fruntariile țării (României — *Aut.*) Transilvania și consacra independența statului românesc. Tratatul de Pace din 1947 ori este acceptat în întregime ori este respins în întregime” [6, p. 5-6].

În timp ce promotorii „României Mari” văd o singură piedică în calea „Unirii” Moldovei cu România – consecințele Pactului Molotov-Ribbentrop, „teoria” aceasta este combătută cu argumente incontestabile de savanți cu renume mondial. Într-un studiu intitulat „Fiul rătăcitor: Moldova și România”, doctorul în drept de la Universitatea din Hamburg, Gunter Tontsch, pornind

de la “modelul german” de reunificare, demonstrează că în Moldova „niciodată n-a persistat ideea vreunei uniri cu Valahia/România” [2, p. 188-190].

În cazul Germaniei s-au unit două părți ale unui stat, dezbinat prin forța împrejurărilor, de puteri străine, iar în ce privește România și Republica Moldova situația a fost și este alta. Republica Moldova poartă tradiția statală moldovenească, provenită din statul medieval Țara Moldovei. Teritoriul de azi și de ieri al Republicii Moldova s-a aflat în componența Moldovei istorice circa 450 de ani, pe când în componența României - doar 22 de ani de ocupație.

În acest context, a aborda astăzi legitimitatea statului Republica Moldova din punctul de vedere al dreptului internațional și al relațiilor dintre state în corelare cu prevederile și “consecințele Pactului Ribbentrop-Molotov” referitor la “Basarabia”, este mai mult decât o eroare. Fără a îndreptăți politica stalinistă, prevederile expansioniste ale Pactului Ribbentrop-Molotov, care, împreună cu *Acordul de la Munchen* (septembrie 1938), a creat condiții pentru ca Hitler să înceapă al doilea Război mondial, în baza documentelor și a realităților istorice, este evident că “problema Basarabiei”, legitimitatea Republicii Moldova, nu a fost iscată de acest pact. În epoca contemporană acest subiect a intrat în preocupările diferitelor foruri internaționale și în relațiile dintre diferite state, întâi de toate – dintre România și URSS, din momentul când Regatul român a ocupat, în ianuarie 1918, teritoriul moldovenesc dintre Prut și Nistru, proclamat la 2.12.1917 Republică Democratică Moldovenească. Anexarea în condițiile Primului război mondial de către România a teritoriului Republicii Democratice Moldovenești – Basarabiei, considerată în baza dreptului internațional la acel moment din punct de vedere juridic încă teritoriu al Republicii Federative Ruse, a devenit cauză a tensionării relațiilor sovieto-române. Rusia Sovietică(URSS) în perioada 1919-1924 a propus soluționarea problemei Basarabiei prin organizarea unui plebiscit sub control internațional.

Anumiți oameni politici și diplomați români încă în perioada interbelică, deasemenea au constientizat lipsa de acoperire juridică a acțiunilor militare și politice ale autorităților românești în anul 1918 în „problema basarabească”. Diplomatul român N. Titulescu într-o scrisoare adresată regelui României Carol al II-lea în chestiunea Basarabiei scria: „Autodeterminarea, la drept vorbind, este un plebiscit. Pentru a obține puterea un plebiscit trebuie să se desfășoare în condițiile libertății. De aceea acolo unde deseori s-a recurs la el, acolo anume forțele internaționale, iar nu cele militare ale unei sau altei părți cointeresate, au asigurat ordinea”[8, p.284].

Cu toate acestea, România a refuzat organizarea unui referendum în Basarabia în problema autodeterminării populației acestui teritoriu disputat

in relațiile româno-sovietice, având speranța în sprijinul Marilor Puteri internaționale. Însă în perioada 1918-1940 România n-a putut legifera desprinderea Basarabiei de la Rusia Sovietică în baza dreptului internațional, așa precum au făcut-o conducătorii Finlandei, Poloniei, Estoniei, Lituaniei, Letoniei. O problema gravă pentru guvernul roman a fost și legalitatea Tratatului de la Paris din 1920. Tratatul de la Paris recunoștea anexarea Basarabiei la România, dar el nu a fost semnat de SUA, iar Rusia Sovietică nu a fost invitată să-l semneze. Eforturile diplomației române au eșuat și acest tratat n-a intrat în vigoare, deoarece SUA n-a recunoscut anexarea, iar Japonia nu a ratificat tratatul respectiv. SUA, care în perioada interbelică devenise o importantă Putere Internațională, prin doctrina Președintelui W. Wilson, susținea dreptul popoarelor la autodeterminare prin plebiscit, dar și dreptul statelor la inviolabilitatea granițelor. Diplomația americană era conștientă de faptul, că în Republica Democratică Moldovenească plebiscitul nu s-a petrecut și acordul Rusiei Sovietice la desprinderea unui teritoriu aflat sub jurisdicția ei nu a existat. Odată cu stabilirea relațiilor diplomatice dintre SUA și URSS, după anul 1933, Franța, Marea Britanie, Polonia refuză să susțină public România în “problema basarabească”.

Astfel este evident, nu Pactul Ribbentrop-Molotov, care este nul și neavenit *ab initio* și care și-a pierdut orice valoare la 22.06.1941, ci caracterul ilegal al aflării “Basarabiei” în componența României a servit temei juridic pentru înțelegerea sovieto-română din 26-28 iunie 1940.

Din alt unghi de vedere, în 1940 URSS deasemenea nu a oferit populației Basarabiei, adică fostei Republici Democratice Moldovenești dreptul la autodeterminare prin referendum (plebiscit), cum propunea Guvernul sovietic anterior, în mai 1919 și în martie 1924 la *Conferința de la Viena*. Populația din Moldova dintre Prut și Nistru, cea din RASS Moldovenească, proclamată la 12 octombrie 1924 și cea din Bucovina, în baza legii din 2.08.1940 a Sovietului Suprem al URSS, a format RSS Moldovenească unională, ulterior mutilată teritorial și limitată în prerogative. Evident, asemenea modalități de creare a unor entități statale în mare parte nu corespund principiilor de autodeterminare națională, devenite norme ale dreptului internațional.

Cu toate acestea, crearea în componența URSS a Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești a fost un pas înainte pe calea restabilirii și statornicirii statalității moldovenești. Declararea Suveranității și Independenței Republicii Moldova a avut la bază statalitatea cu suveranitatea limitată a RSSM în cadrul URSS.

După anul 1991 structurile statului independent Republica Moldova, alese

și confirmate democratic, au proclamat și afirmat tradiția continuității statalității moldovenești, legătura indisolubilă cu Moldova istorică, iar populația și-a exprimat susținerea deplină a înfăptuirii năzuințelor sale multisekulare. În pofida acestor procese benefice, în contradicție cu rezultatele sondajului sociologic republican din 6 martie 1994, unde 98 % din participanți s-au pronunțat pentru independența statului, contrar realităților elucidate de recensământul populației din anul 2004, în cadrul căruia 78 % s-au identificat moldovenii acțiunile politice și „științifice” de anihilare și subminare a statalității Republicii Moldova continuă.

Despre acest fenomen periculos, academicianul H. Corbu scria: „Declarată ca stat suveran și independent, Republicii Moldova i s-a contestat legitimitatea chiar din start... S-a creat o situație paradoxală și curioasă în felul ei: peste o sută douăzeci de țări și state de pe glob recunosc legitimitatea, independența și suveranitatea Republicii Moldova, în timp ce forțe politice din interior nu acceptă această realitate” [9, p. 404-405].

De menționat că, în ultimul deceniu teoriile iredentiste și separatiste cu conținut antidemocratic despre legitimitatea incertă a Republicii Moldova, au fost respinse nu doar de populație și politicieni, ci și de renumiți istorici, juriști, politologi moldoveni și străini în cadrul Congresului „*Casa Noastră – Republica Moldova*” (1994), simpozionului moldo-german „*Statul național și societatea polietică*” (1996) etc.

Nu pactul Molotov-Ribbentrop, dar tradiția statalității în Moldova istorică, existența națiunii moldovenești, a etnonimului „moldoveni”, utilizarea în Moldova a glotonimului „limbă moldovenească” (limba română), renașterea în Moldova de Est (Basarabia) a statalității moldovenești contemporane, constituie legitimize pentru statul Republica Moldova. „Statalitatea înseamnă o etapă istorică de dezvoltare a țărilor, națiunilor, care au reușit să-și creeze propriul stat, ori să reanimeze statalitatea pierdută anterior... moldovenii din teritoriile anexate (după 1812 și 1918 – *Aut.*), în repetate rânduri, au demonstrat fidelitate propriei statalități...” [10, p.134-135].

Forțele politico-ideologice și „științifice” care leagă legitimitatea Republicii Moldova cu pactul Molotov-Ribbentrop, comit erori ori falsuri, ce nu au nimic cu știința. Apreciind obiectiv evenimentele anului 1812, acești savanți ascund adevărul despre cucerirea militară și sugrumarea în anul 1918 a Republicii Democratice Moldovenești, neglijează argumentele istorico-juridice despre nulitatea după anii 1941 și 1947 a Pactului Molotov-Ribbentrop, ignoră prevederile dreptului internațional care oferă popoarelor, inclusiv poporul moldovenesc, dreptul la identitate și autodeterminare națională.

În concluzie, legitimitatea statului Republica Moldova este bazată pe

principiile dreptului internațional și a dreptului la autodeterminare a popoarelor, iar teritoriul și granițele statului au fost legitimate prin dreptul succesiunilor și în conformitate cu prevederile Tratatului de la Paris din 1947; neglijarea argumentelor istorico-juridice despre statutul Basarabiei (Republicii Democratice Moldovenești), fixat în Tratatul de la Paris din 1920, precum și nerecunoașterea nulității după anii 1941 și 1947 a Pactului Molotov-Ribbentrop, ignorarea prevederilor dreptului internațional care oferă popoarelor, inclusiv poporului moldovenesc, dreptul la identitate și autodeterminare națională, vehicularea dogmei despre necesitatea lichidării consecințelor Pactului Molotov-Ribbentrop, de către anumite cercuri politice și științifice are caracter de manipulare în numele unui scop politic- lichidarea statului Republica Moldova; promovarea unionismului în Republica Moldova de către oficialitățile moldovene și straine, inclusiv prin intermediul mesajului despre necesitatea lichidării consecințelor Pactului Molotov-Ribbentrop reprezintă un atentat împotriva suveranității statale a țării noastre și este o problemă de securitate națională.

Referințe bibliografice

1. Diacon V. *Reîntregirea. Basarabia, Bucovina și Insula Șerpilor în dezbateri ale Parlamentului României*. - Iași: Unirea, 1992, 252 p.
2. Tontsch G. *Fiul rătăcitor: Moldova și România. // Statul național și societatea polietică: Moldova în anii '90*. - Chișinău: Rotaprint, 1997, p. 178-190.
3. Arhiva Parlamentului Republicii Moldova, Fondul R- 2948, inv.6, d.1127.
4. Moldova Suverană, 29.06.1991
5. Andreescu, G., Stan, V., Weber, R. *Raporturile României cu Republica Moldova. // Revista "22"*. - București, ianuarie 1994, p. III-X.
6. *15 Ani de Independență a Republicii Moldova. // Materialele Conferinței Științifice Internaționale 22 august 2006*. Chișinău, 2006, 168 p.
7. Burian, Al. *Geopolitica lumii contemporane*. - Chișinău: Tipografia Centrală, 2003, 456 p.
8. Levit I. *Republica Moldovenească. An de răspîntie: de la proclamarea Republicii Moldovenești pînă la desființarea autonomiei Basarabiei. Noiembrie 1917 – noiembrie 1918*. - Chișinău: Universul, 2003, 400 p.
9. Corbu, H. *Deschideri către valori. Studii, eseuri, atitudini*. - Chișinău: Cartea Moldovei, 2003, 456 pag.
10. *Statul național și societatea polietică Moldova în anii 90*. - Chișinău: Rotaprint, 1997, 254 p.

stepaniucolog@yahoo.com